

การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม
: กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

COMMUNITY-BASED LIFELONG LEARNING ACCORDING TO THE BUDDHIST
WAY: A CASE STUDY OF WAT PA LELAIK WORAWIHAN, MUEANG DISTRICT,
SUPHANBURI PROVINCE

ณัฐพร สิงห์สร¹, ฐิติวัสส์ สุขป้อม², เรียงวิญญ์ นิลโคตร³, วงษ์สิริ เรืองศรี^{4*}, ณัฐกรณ ปะพาน²
Natataporn Singsorn¹, Thitiwas Sukpom², Reongwit Nilkote³, Wongsiri Rueangsri^{4*}, Nattakorn Papan²

¹โรงเรียนสุพรรณภูมิ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 สุพรรณบุรี ประเทศไทย

¹Suphanphum School Suphanburi Primary Educational Service Area Office 1, Suphanburi, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²Faculty of Education, Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok, Thailand

³คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

³Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

⁴นักวิชาการอิสระ ประเทศไทย

⁴Independent Scholar, Thailand

*Corresponding author E-mail: wongsiri2456@gmail.com

Received 17 October 2023; Revised 22 December 2023; Accepted 26 December 2023

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: สถานการณ์ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นไปอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลให้การเรียนรู้ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป การให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และส่งเสริมให้ประชาชนเป็นนักเรียนรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาประชาชน ประชาชนจะมีความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต และสามารถที่จะนำกลับมาพัฒนาตนเองได้ การเรียนรู้โดยใช้บริบทชุมชนจึงมีความสำคัญและควรมีการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และนำเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดการความรู้ และการถอดบทเรียน

ผลการวิจัย: พบว่า 1) สถานการณ์และบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรมของวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1.1) บริบทพื้นที่ของวัดป่าเลไลยก์วรวิหารเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวพุทธในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี “หลวงพ่อโต” เป็นพระพุทธรูปที่เป็นศูนย์รวมของศรัทธาของพุทธศาสนิกชน 1.2) ต้นทุนที่สำคัญ ประกอบด้วยประวัติศาสตร์ของวัด กิจกรรมผ้าผืน ภาพเล่าเรื่องวรรณคดี นิทรรศการเรือนขุนช้างแสดงประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของจังหวัดสุพรรณบุรี การเป็นพื้นที่แสดงสินค้า และการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และ 2) ข้อเสนอ

แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม พบว่า 2.1) การพัฒนาต่อยอดการเป็นชุมชนให้เป็นฐานการเรียนรู้วิถีพุทธ 2.2) การพัฒนาโอกาสและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน

ความเกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา: การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการศึกษาที่อยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เป็นกระบวนการส่งต่อถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแบบรุ่นต่อรุ่น สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา และหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย กายภาพาวนา สีสภาพาวนา จิตภาพาวนา และปัญญาภาพาวนา เป็นการศึกษาเน้นการพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัย และการศึกษาเรียนรู้กับบริบทของชุมชน โดยเฉพาะที่เป็นทุนทางสังคม และเป้าหมายสูงสุด คือ เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในสังคม

สรุป: การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในสังคมให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักการศึกษาที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชน ชุมชนสามารถเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้แล้ว หลักธรรมทางพระพุทธศาสนายังมีความเป็นเอกลักษณ์ คือ ยึดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยตามความเป็นจริง

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ชุมชนเป็นฐาน, วิถีพุทธธรรม

Abstract

Background and Objectives: The rapidly changing situation has resulted in a change in the learning of Thai society. Focusing on learning and encouraging people to be up-to-date learners will be an important approach to public development. People will be knowledgeable about society and culture that are fundamental to their lifestyles and be able to bring it back to their own development. Community context-based Learning is therefore important and should be promoted and developed for sustainability. The objectives of this research are: studying the situation and context of community-based lifelong learning according to the Buddhist way, and presenting guidelines for promoting lifelong learning using the community as a base according to the Buddhist way.

Methodology: This qualitative analysis data was obtained from documents and field research tools, including structured interviews, group discussions, in-depth interviews, knowledge management, and lessons learned.

Main Results: The results of the research showed that: 1) The situations and context of community-based lifelong learning according to the Buddhist way of Wat Pa Lelaik Worawihan consisted of; 1.1) The local context of the temple located in the community for a long time as the spiritual center of Buddhists in Suphan Buri province and "Luang Por To" Buddha image considered as the center of Buddhist faith, 1.2) Significant costs included the history of the temple, mural narrative paintings, the exhibition of Khun Chang House showing the traditions and traditional culture of Suphan Buri province, being an exhibition space and a community learning source. 2) Guidelines for promoting community-based lifelong learning according to the Buddhist way suggested that;

2.1) It should have further developed its community to be the base of Buddhist learning, 2.2) It should have further developed its opportunity for sustainable lifelong learning.

Involvement to Buddhadhamma: Lifelong learning is an educational principle that has been in the lifestyle of Thai society for a long time. It is the process of passing on knowledge and culture from generation to generation. It is in line with the Buddhist principle of Trisikkha, consisting of morality, concentration, and wisdom, and the four principles of Bhāvanā, consisting of Kāya-bhāvanā (Physical development), Sīla-bhāvanā (Moral development), Citta-bhāvanā (Emotional development), and Paññā-bhāvanā (Wisdom development), are studies that focus one's potential development all the time to keep up with changes in each age and learning about the context of the community, especially the social capital, and the ultimate goal is to improve the quality of life for members of society.

Conclusions: Lifelong learning was an important basis for the potential of society members to learn and adapt to the various changes that occur in daily life. Buddhist principles were principles that were consistent with the way of life of the community. Communities could have learned and applied it in line with their own way of life. In addition, the principles of Buddhism were also unique in that they were flexible and consistent with various situations. A case study of Wat Pa Lelaik Worawihan, Mueang District, Suphan Buri Province, was a true reflection of lifelong learning based on the social and cultural foundations of Thailand.

Keywords: Lifelong learning, Community Based, Buddhist way

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามทั้งปวงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนรู้ตามประสบการณ์ ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึก การเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นกับมนุษยชาติเป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และวัฒนธรรม นำไปสู่การอบรมกล่อมเกลாதัดตนทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยมเชิงสังคม ความรู้ และศีลธรรมที่ดีงาม นอกจากนี้ แล้วยังเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในภาพรวม (Office of the Secretariat of the Education Council, 2018) ความสำคัญดังกล่าวได้ปรากฏตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 ซึ่งได้ระบุหลักในการจัดการศึกษาไว้ว่า ประการแรก เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ประการที่สอง ให้สังคมมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา และประการที่สาม การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และตามมาตรา 10 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว ยังได้ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (Tansiri, 1999) สอดคล้องกับแผนการจัดการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2575 ซึ่งเป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปเป็นกรอบ และแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันที่ได้รับวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017) การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นพลเมืองของประเทศที่มีคุณภาพ และดำรงอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึง การศึกษาจึงมีความสำคัญ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสั่งสอนสัจธรรมที่ยึดหลักความจริงแน่แท้ ลักษณะของเนื้อหาคำสอนมีความเป็นหลักสากล เป็นหลักปฏิบัติที่มีความเป็นทางสายกลาง เน้นความเป็นประชาธิปไตย มีความสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ซึ่งสามารถพิสูจน์สิ่งต่าง ๆ ด้วยความมีเหตุผลด้วยการใช้สติปัญญาและสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีกฎเกณฑ์ โดยอาศัยปัญญาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา พระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบรมครูได้ทรงชี้ให้เห็นว่าชีวิตและโลกนี้เป็นทุกข์หรือมีปัญหา ปัญหาทุกอย่างมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ โดยไม่มีสาเหตุ สิ่งที่เป็นปัญหาของมนุษย์ มนุษย์สามารถจะแก้ไขด้วยสติปัญญา และความพากเพียรของตนเองได้ รวมถึงส่งเสริมให้ทุกคนดำรงมั่นในศีลธรรมอันดี (Wisthawet & Wannapok, 2001) ในมิติของการศึกษาคุณลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ การเป็นศาสนาแห่งการศึกษาโดยหลักคำสอนได้นำเอาหลักการศึกษามาเป็นสาระสำคัญโดยเฉพาะการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากการศึกษาแล้วจะต้องมีการ “พัฒนา” คือ เจริญ งอกงาม เติบโต เพิ่มพูน เก่งขึ้น ขำนาญขึ้น ซึ่งเป็นรากศัพท์มาจากคำว่า “ภาวนา” กล่าวได้ว่าในองค์ประกอบเบื้องต้นของการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การฝึกเรียนใน 3 ด้าน (ไตรสิกขา) จึงจะทำให้คนพัฒนาใน 4 แดน (ภาวนา 4) (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2021) จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา คือ การมุ่งเสริมศักยภาพคนให้มีพฤติกรรมที่ดี จิตใจที่ดี มีปัญญาที่ดี และสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามในที่สุด กล่าวได้ว่าหลักภาวนา 4 เป็นหลักธรรมทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันและกัน ตั้งอยู่บนฐานของความจริงที่เป็นธรรมชาติของธรรมชาติ และมีความเป็นองค์รวมมุ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บริบทของพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางทางตะวันตกของประเทศไทยบริเวณบนพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ด้านพื้นที่มีทั้งหมดประมาณ 5,356.01 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 3.3 ล้านไร่) มีพื้นที่ทางทิศเหนือติดกับจังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี ทิศตะวันออกติดกับจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และสิงห์บุรี ทิศใต้ติดกับจังหวัดนครปฐม และกาญจนบุรี ทิศตะวันตกติดกับพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี และอุทัยธานี ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองเป็น 10 อำเภอ 110 ตำบล 1,008 หมู่บ้าน ด้านการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 43 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 81 แห่ง รวมทั้งหมด 127 แห่ง ในปี พ.ศ. 2564 มีประชาชนทั้งสิ้น 836,800 คน เพศหญิง จำนวน 433,045 คน เพศชาย จำนวน 403,755 คน คิดเป็นร้อยละ 51.75 และ 48.25 ตามลำดับ (Suphanburi Provincial Office, 2023) ต้นทุนทางสังคมของจังหวัดสะท้อนผ่านคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “สุพรรณบุรีเมืองยุทธหัตถี วรรณคดีขึ้นชื่อ เลื่องลือพระเครื่อง รุ่งเรืองเกษตรกรรม สูงล้ำประวัติศาสตร์ แหล่งปราชญ์ศิลปิน ภาษาถิ่นชวนฟัง” หลักฐานทางโบราณคดีพบว่า มีอายุไม่ต่ำกว่า 3,500 - 3,800 ปี ส่วนด้านประวัติศาสตร์ประเทศไทย พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นเมืองหน้าด่านและเมืองอยู่ข้าวอยู่น้ำที่สำคัญตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โบราณสถานที่สำคัญมีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาและสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตสืบทอดจากอดีตของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น วัดป่าเลไลยก์ วัดพระรูป วัดสนามชัย วัดมรกต เป็นต้น รวมถึงแหล่งโบราณคดี (โบราณวัตถุ) ที่ค้นพบว่า วัดทางพระพุทธศาสนา เช่น เศษภาชนะดินเผาเนื้อหยาบที่ปรากฏในวัดพระนอน เศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่งเผาด้วยอุณหภูมิต่ำและอุณหภูมิสูงวัดชีสุขเกษม เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลด้านการศึกษาปัจจุบันจังหวัดสุพรรณบุรีมีสถานศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา ระดับอุดมศึกษา และการศึกษานอกระบบ จำนวนทั้งหมด 503 แห่ง แผนพัฒนาการศึกษาดำเนินไปตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “จังหวัดสุพรรณบุรี จัดการศึกษาทุกช่วงวัย มีคุณภาพ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ เป็นคนดีและมีความสุข” (Suphanburi Provincial Education Office, 2023) ดังกล่าวนี้นั้นได้สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางสังคม (Social capitals) มีทุนศักยภาพของการเรียนในหลากหลายมิติซึ่งทั้งหมดเป็นรากฐานที่สำคัญของสังคมชาวจังหวัดสุพรรณบุรีและสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บทความวิจัยเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม : กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มุ่งนำเสนอการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เป็นการสังเคราะห์

ประสบการณ์การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนาม (Field experience) ในพื้นที่กรณีศึกษาจริงและได้มีการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนและรอบด้านมากที่สุด โดยผู้นิพนธ์ได้ทำการสังเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาตามลำดับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้การศึกษาวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งนักวิชาการในประเทศ และแนวคิดจากต่างประเทศเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษา ทั้งแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนากับบทบาทการเป็นฐานรากทางการศึกษาของสังคมไทย และแนวคิดชุมชนเป็นฐาน ทนทางสังคม และการเชื่อมโยงการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้แล้วยังศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่เกี่ยวข้องกับผู้กลุ่มตัวอย่าง เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเป็นโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเยาวชนเป็นพลเมืองโลกตามแนวทางของพระพุทธศาสนาและที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษานี้สามารถตอบวัตถุประสงค์และคำถามของการวิจัยให้รอบด้านที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนามกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดการความรู้ และการถอดบทเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร จำนวน 21 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน และกลุ่มตัวอย่างการสนทนากลุ่มจำนวน 6 คน เป็นผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และผู้มีส่วนได้เสีย การศึกษครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างน้อย 3 ปี 2) เป็นผู้ที่อยู่ในการศึกษาภาคสนามอย่างน้อย 5 ครั้ง และ 3) สามารถให้ข้อมูลทั้งระหว่างกรวิจัยและหลังการวิจัยได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนที่สุด ดัง Figure 1

Figure 1 Field visits and participatory observation.

ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) กล่าวคือ การอ่านและจับประเด็นข้อมูลจากการศึกษา การจัดประเภท แยกแยะ จัดกลุ่มสาระ (ความหมาย) หรือแนวคิด (Concept) การเชื่อมโยงแนวคิด ลักษณะหาความสัมพันธ์ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นจะเป็นการตีความในการหาความหมาย และสรุปสาระหลักของผลการวิเคราะห์ ตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation technique)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยทั้งหมดตามลำดับขั้นตอนที่ 1 - ขั้นตอนที่ 3 ในรูปแบบการพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สถานการณ์และบริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม กรณีศึกษา วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จากผลการศึกษาพบว่า ในมิติของการศึกษาและเรียนรู้ มีประเด็นสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

1.1 บริบทและความสำคัญ วัดป่าเลไลยก์ มีชื่อสามัญว่า “วัดป่าเลไลยก์วรวิหาร” เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สังกัดเถรวาส มหานิกาย มีพระเดชพระคุณพระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท ป.ธ. 8) เป็นเจ้าอาวาส ในปี พ.ศ. 2563 มีพระภิกษุ จำนวน 47 รูป สามเณร จำนวน 5 รูป แม่ชี จำนวน 6 รูป และศิษย์วัด จำนวน 14 คน รวมทั้งหมด จำนวน 72 รูป/คน วัดป่าเลไลยก์มีประวัติศาสตร์และ พัฒนาการมาพร้อม ๆ กับจังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันตั้งอยู่ริมถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (Wat Pa Lelaik Worawihan, 2014) เป็นวัดเก่าแก่ของพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ เป็นศูนย์กลาง ศรัทธาด้านจิตใจของประชาชนในพื้นที่ เดิมมีชื่อเรียกโดยทั่วไปว่า “วัดป่า” จากประวัติศาสตร์บอกเล่าและ หลักฐานสันนิษฐานว่ามีอายุประมาณ 1,200 ปี จุดสำคัญการเป็นศูนย์รวมใจพุทธศาสนิกชน คือ “หลวงพ่อโต” ซึ่งประดิษฐานภายในวิหาร เป็นพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ศิลปะสมัยอู่ทอง สุพรรณภูมิ (ประทับนั่งในลักษณะ หอ้งพระบาท) สันนิษฐานว่าเดิมเป็นพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาสร้างไว้กลางแจ้งอย่างพระพนัญเชิงสมัยแรก ต่อมาได้มีการบูรณะซ่อมแซมใหม่และทำเป็นปางป่าเลไลยก์ดังที่ปรากฏถึงปัจจุบัน “หลวงพ่อโต” องค์พระสูง 23.46 เมตร รอบองค์ 11.20 เมตร ภายในองค์พระพุทธรูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ จำนวน 36 องค์ ได้มาจากพระมหาเถร วัดป่าเลไลยก์มีความเกี่ยวข้องกับวรรณคดีอันลือชื่อของไทย คือ เสภาขุนช้างขุนแผน และนิราศ เมืองสุพรรณของสุนทรภู่ (Yakaew et al., 2023)

1.2 ต้นทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร ด้วยต้นทุนทางประวัติศาสตร์ และการเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาทั้งระดับจังหวัดและภูมิภาค วัดป่าเลไลยก์จึงเป็นที่สนใจของ พุทธศาสนิกชนและนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป นอกจากการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวพุทธแล้วกิจกรรมต่าง ๆ ยังสะท้อนถึงวิถีสังคมและวัฒนธรรมทั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นฐานการเรียนรู้ทางชุมชน และการเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้บนวิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ต้นทุนทางสังคมที่สำคัญของวัดป่าเลไลยก์ ดังนี้

1.2.1 บริบทและประวัติของวัดป่าเลไลยก์ โดยสภาพบริบทที่เป็นวัดตั้งอยู่ศูนย์กลาง ในชุมชนและเป็นศูนย์กลางการศึกษาทางพระพุทธศาสนาทั้งปริยัติธรรมและวิชาการชั้นสูงทางพระพุทธศาสนา ประกอบกับประวัติศาสตร์มาเป็นระยะเวลานาน เป็นวัดเก่าแก่ และโดยชื่อ “วัดป่าเลไลยก์” ซึ่งมีความ สอดคล้องกับตำนานปางพระป่าเลไลยก์ในคัมภีร์ภาษาบาลี เป็นความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา นอกจากนี้แล้วยังมีปูชนียวัตถุสำคัญที่ปรากฏภายในวัด ได้แก่ พระเจดีย์ใหญ่ เป็นโบราณสถานภายในวัดที่ตั้งอยู่ หน้าพระวิหาร เป็นรูปทรงเจดีย์มอญ มีความสูงประมาณ 9 เมตร กว้างโดยรอบองค์ประมาณ 20 เมตร พระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์ ตั้งอยู่ภายในพระวิหาร ไม่ปรากฏประวัติการก่อสร้างแต่สันนิษฐานว่าสร้างประมาณ พ.ศ. 1815 โดยสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงวินิจฉัยว่าน่าจะสร้างขึ้นก่อนตั้ง

กรุงศรีอยุธยา ประมาณ 80 ปี สมัยอุทอง ปัจจุบันพื้นที่บริเวณวัดป่าเลไลยก์เป็นที่ตั้งร้านค้าและลานกิจกรรม
สาธารณะของจังหวัดรองรับผู้มาท่องเที่ยวและทำบุญ

1.2.2 กิจกรรมฝาผนังภาพเขียนเรื่องราว ขุนช้าง-ขุนแผน ความเชื่อมโยงกับ
ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์ชาติของวัดป่าเลไลยก์ คือ วรรณคดีขุนช้าง-ขุนแผน ภายในบริเวณวัด
รอบพระวิหารที่ตั้งของหลวงพ่อโต เป็นพื้นที่นำเสนอจิตรกรรมฝาผนัง “ขุนช้าง-ขุนแผน” นอกจากเป็นการ
นำเสนอเนื้อเรื่องตามวรรณคดียังเป็นการนำเสนอภาพประกอบซึ่งเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในพื้นที่ในอดีต

1.2.3 นิทรรศการเรือนขุนช้างแสดงประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของจังหวัด
สุพรรณบุรี เป็นการจำลองเรือนเก่าสมัยโบราณประกอบเนื้อหาตามวรรณคดีที่บ่งบอกถึงคหบดีขุนช้างใน
วรรณคดีแล้ว ลักษณะโดยทั่วไปของตัวเรือนเป็นเรือนทรงไทย 2 ชั้น แบบสมัยโบราณสมัยอยุธยา สร้างด้วยไม้ทั้งหลัง
ยกพื้นสูง ใต้ถุนยกสูงโล่ง และมีบันไดทางขึ้นอยู่หน้าบ้าน ด้านบนประกอบด้วยโถงบันไดเป็นชานพัก และแบ่ง
โซนเป็นศาลาหลังเล็ก และมีการจัดนิทรรศการภาพวาดตัวละครขุนช้างประกอบการเล่าเรื่องตามวรรณคดี
เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตามวรรณคดี

1.2.4 พื้นที่การแสดงสินค้าและเสริมรายได้ให้กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างวัด
ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสภาพปัจจุบันวัดป่าเลไลยก์เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยมีหลวงพ่อโต
เป็นศูนย์กลางศรัทธาให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามาทำบุญและท่องเที่ยว บริเวณด้านหน้าพระวิหารจะมีลาน แสดง
และจำหน่ายสินค้า โดยทางจังหวัดสุพรรณบุรีได้มีการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมให้วัดป่าเลไลยก์เป็น
“ตลาดต้องชม” เป็นศูนย์รวมสินค้าพื้นเมืองและของฝากเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเป็นการเชื่อมโยงตลาดภาค
การค้ากับการท่องเที่ยว การสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่นำสินค้ามาจัดขายและสร้างรายได้ และเป็นการ
กระตุ้นเศรษฐกิจภายในระดับรากหญ้าให้เกิดการหมุนเวียน

1.2.5 งานนมัสการไหว้พระปิดทอง “หลวงพ่อโต” ประจำปี วัดป่าเลไลยก์ เป็น
ประเพณีปฏิบัติสืบมาแต่สมัยโบราณจัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง ในวันขึ้น 5 ค่ำ - 9 ค่ำ เดือน 5 และวันขึ้น 5 ค่ำ - 9 ค่ำเดือน
12 งานนมัสการไหว้พระปิดทอง “หลวงพ่อโต” เป็นโอกาสที่ชุมชนนั้นจะไปนมัสการและบูชาพระปิดทองเพื่อขอ
เป็นขวัญกำลังใจ และความพร้อมต่อการทำงานและดำเนินชีวิต นอกจากนี้ งานนมัสการดังกล่าวยังเป็นช่วงเวลา
ของการให้ชุมชนและวัดได้มีโอกาสร่วมกันในการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี
และงานบันเทิงอื่น ๆ เช่น การแสดงละครพื้นบ้านของนักเรียนและพุทธศาสนิกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของ
หลวงพ่อโต การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้วิถีวัฒนธรรม จากนิทรรศการของวัด
การศึกษาและเยี่ยมชม และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ ที่อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละปีของการจัดงาน

ผลการศึกษาสอดคล้องกับ Krudnak et al. (2022) ที่ได้เสนอว่าแนวทางการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรม
และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 5 ด้าน การเรียนรู้และปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การสร้างความ
ตระหนักคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ การส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางสังคม การสร้างความ
ตระหนักถึงคุณค่าและความภาคภูมิใจในทุนวัฒนธรรมของชุมชน และการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในความเป็นชาติพันธุ์
สอดคล้องกับ Nilkote & Charoenlak (2022) ได้เสนอว่าแนวทางการดำเนินงานสุขภาวะของชุมชนต้องการ
เรียนรู้ภายใต้การมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นของชุมชนการมีแกนนำจิตอาสาในการบริหารจัดการ
การสนับสนุนและความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย การดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน และการมีกิจกรรม
การเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Charoenlak (2023) ซึ่งได้ศึกษาการสืบสานวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้ประเพณีและ
วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาและจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย ร่วมมือกับ
สถาบันการศึกษาท้องถิ่น สนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ จัดการความรู้
วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อเป็นองค์ความรู้ให้กับชุมชน พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสนับสนุนกลุ่ม
องค์กรชุมชนเพื่อดำเนินการกิจกรรมสาธารณะในชุมชน และเห็นว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีต้นทุนเป็นเอกลักษณ์และ

วิถีของความเป็นไทย ภาครัฐ และหน่วยงานต่าง ๆ ครอบนุรักษ์ สืบสาน สร้างสรรค์เพื่อให้ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทย เป็นเครื่องบ่มเพาะชุมชนและสังคมให้ดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข รวมทั้งให้ความสำคัญกับศักยภาพและความต้องการของพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม จากการศึกษา คณะผู้วิจัย ผลการศึกษามี ดังนี้

2.1 การพัฒนาต่อยอดการเป็นชุมชนเป็นฐานและการเรียนรู้วิถีพุทธ การศึกษาเรียนรู้ตามแนวทางพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบข้าง บริบทของวัดป่าเลไลยก์สามารถสะท้อนถึงการศึกษาได้ตามมิติทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ มิติที่หนึ่ง “ศีล” เป็นการสะท้อนถึงมิติของความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม วัดป่าเลไลยก์เป็นพื้นที่อุดมด้วยสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงสังคมทั้งหมด ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีท้องถิ่น และวิถีความเป็นอยู่ในปัจจุบัน มิติที่สอง “สมาธิ” นัยยะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการสะท้อนด้านเจตจำนง ความมุ่งมั่นตั้งใจของพุทธศาสนิกชนหรือผู้ที่ต้องการท่องเที่ยว รวมถึงแรงจูงใจต่าง ๆ ในการที่จะเข้ามาทำบุญหรือศึกษาเรียนรู้มิติอื่น ๆ และมิติที่สาม “ปัญญา” การเข้ามาท่องเที่ยวหรือศึกษาเรียนรู้ในพื้นที่วัดป่าเลไลยก์นอกจากจะเป็นการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของสังคมสิ่งแวดล้อม ความมุ่งมั่นและจิตจำนงค์แล้ว การรับรู้ถึงความเป็นไปและเชื่อมโยงเชิงเหตุและผลตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการรู้และเข้าใจอย่างเชื่อมโยง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความรู้ย้อนกลับสู่การปรับเปลี่ยนหรือทักษะต่อการดำเนินชีวิตตนเองตามศักยภาพและการรับรู้ของตนเอง นอกจากนี้ มิติของการเรียนรู้วิถีพุทธจะมีองค์ประกอบที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ต้องมีการวัดผลของการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน เรียกว่า ภาวนา 4 คือ ประการที่หนึ่ง “กายภาวนา” คือ ความสามารถในการเรียนรู้กับสภาพแวดล้อมที่ปรากฏ และได้เรียนรู้ ประการที่สอง “ศีลภาวนา” คือ การเรียนรู้จะนำไปสู่การจัดความสัมพันธ์ที่ดีของความสัมพันธ์ การวางตัวที่ดีและการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ประการที่สาม “จิตภาวนา” เกิดการพัฒนาด้านจิตใจ การน้อมนำจิตใจในการทำสิ่งดีงามต่อตนเอง คนรอบข้าง และสังคม และประการที่สี่ “ปัญญาภาวนา” เป็นการตกผลึกความรู้เห็นการเชื่อมโยงพื้นฐานที่ดีที่สุด คือ การเข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือในมิติที่สูงขึ้น คือ การเห็นพลวัตของความเป็นไปของชีวิต

2.2 การพัฒนาโอกาสและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน จังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีต้นทุนและศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ด้วยศักยภาพที่มีอยู่ ประกอบด้วย ความพร้อมทางปัจจัยพื้นฐาน การมีโครงสร้างการคมนาคมที่ดีในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนและประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกสบาย ระบบการสื่อสารที่ดี เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการเปิดโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบ การตัดสินใจในการท่องเที่ยว หรือศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของวัดป่าเลไลยก์ จังหวัดสุพรรณบุรี และยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร การสืบค้นข้อมูล การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เป็นการเปิดพื้นที่สาธารณะที่ดี ประหยัด และรวดเร็วสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืน การได้รับการสนับสนุนจากการเชื่อมโยงการท่องเที่ยว จังหวัดสุพรรณบุรีนับว่าเป็นจังหวัดที่มีการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในภูมิภาคภาคกลาง และมีการเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยวกับจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น มีการเชื่อมโยงทั้งเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง และเส้นทางทำบุญตามวัดสำคัญในพื้นที่จังหวัดดังกล่าว การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างการเรียนรู้ และการสร้างประสบการณ์ให้หลากหลาย และการมีต้นทุนการเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ตำนาน ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของประเทศ นับว่าเป็นต้นทุนที่ดีของจังหวัดสุพรรณบุรี และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า ช่วยให้คนได้มองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน ปัจจัยต่าง ๆ

ที่เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาบุคคลและสังคมให้เติบโตอย่างมั่นคง เป็นการสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นหลักการศึกษาคือเป็นทุนทางสังคมของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เป็นกระบวนการส่งต่อถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นแบบรุ่นต่อรุ่น สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ ไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา และหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา เป็นการศึกษาเน้นการพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงวัย และการศึกษาเรียนรู้กับบริบทของชุมชน ดัง Figure 2

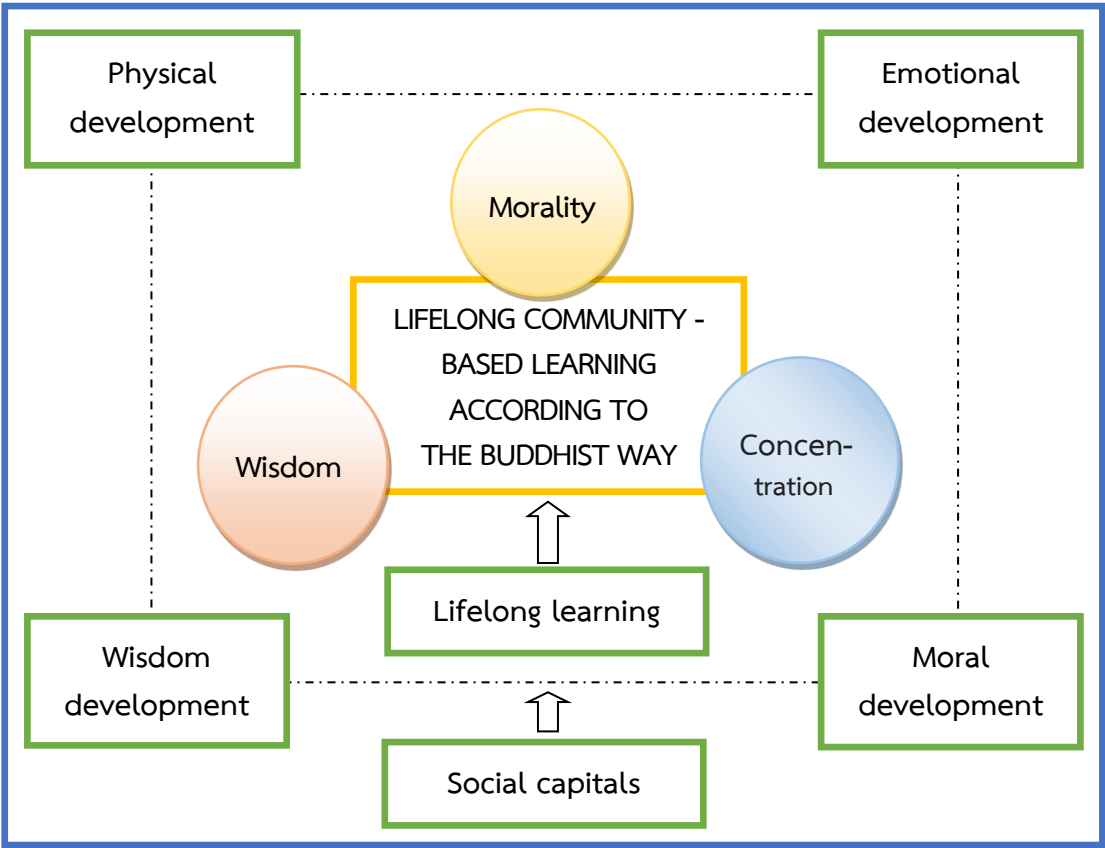

Figure 2 Linking Lifelong Learning with the Buddhist Way.

องค์ความรู้ใหม่

บนวิถีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่อิงอาศัยทุนทางสังคม (Social capitals) เป็นพื้นฐานสำคัญ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณูปการต่อสังคมไทยมาอย่างยาวนาน พระพุทธศาสนาเป็นทั้งแนวคิดที่ชี้แนะทางปัญญาให้สังคมเกิดสันติสุข และยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อนำสู่การบรรลุเป้าหมายของชีวิต คือ คุณภาพชีวิตที่ดี (Quality of Life) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีความหลากหลาย แต่สามารถที่จะเลือกใช้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสร้างสมดุลกับการดำเนินชีวิต (Balancing lifestyle) ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้ การศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธธรรม : กรณีศึกษาวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นว่าปรากฏการณ์ทางสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางในการศึกษาและบ่มเพาะผู้คนในพื้นที่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการศึกษาเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ของผู้คน

ในชุมชน การเชื่อมโยงวิถีการดำเนินชีวิตมาเป็นเครื่องอบรมขัดเกลาสมาชิกในชุมชน (Socialization) ให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เป็นสมาชิกที่ดีในชุมชน และประเทศชาติ โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญ ดัง Figure 3

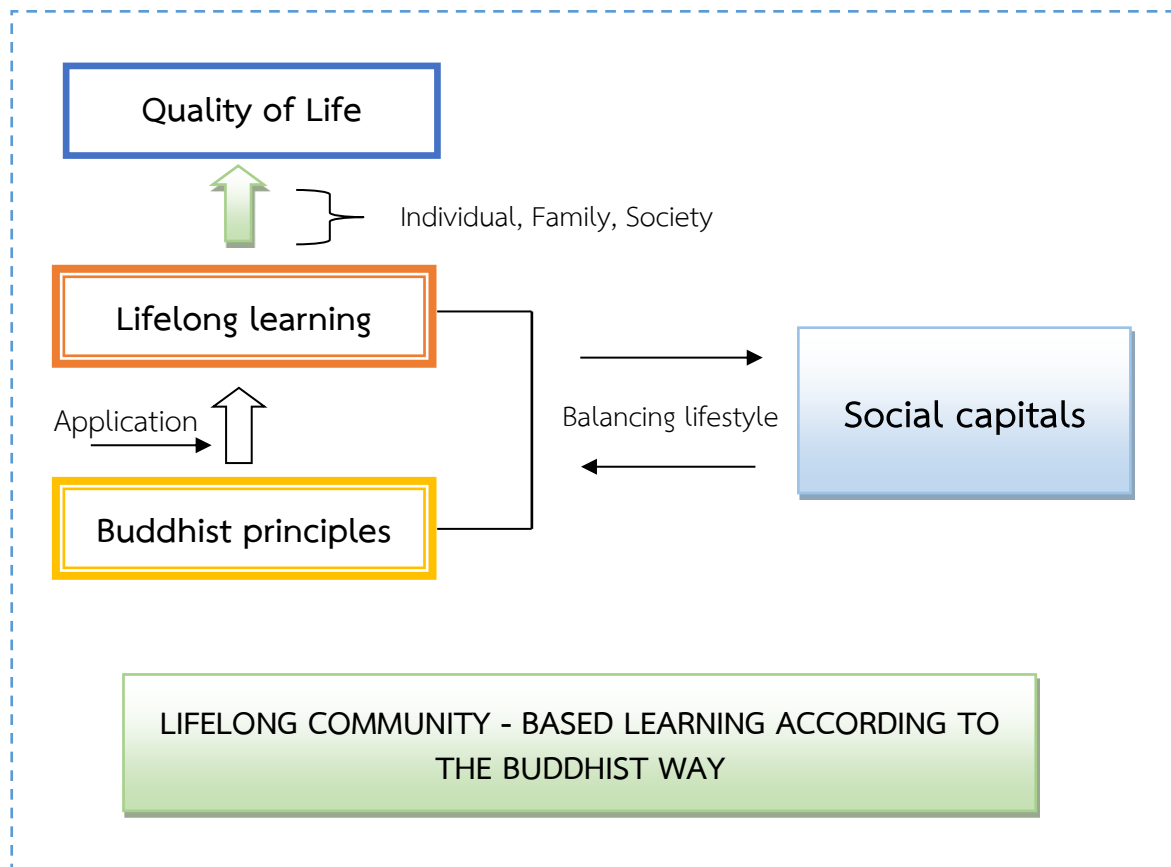

Figure 3 Linking new knowledge from studies.

สรุปและข้อเสนอแนะ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการศึกษา และเป็นการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต หลักธรรมที่สำคัญ คือ “ไตรสิกขา” ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นหลักการที่เป็นหัวใจของการจัดการศึกษาตามแนวพุทธ ซึ่งจะมีผลสัมฤทธิ์มากขึ้นต้องพัฒนาไปพร้อมกับหลักภาวะ 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ทั้งหมดจะเชื่อมโยงกันและกัน หลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับมิติของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งแนวคิดพื้นฐาน คือ กระบวนการเพื่อสร้างความองกามของบุคคล ชุมชน และสังคมผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม และการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อันจะเป็นพื้นฐานในการสร้างชุมชนเข้มแข็งและสืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน จากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้ชุมชนเป็นฐานตามวิถีพุทธ กรณีศึกษาของวัดป่าเลไลยก์วรวิหารได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปิดโอกาสให้กับชุมชนในพื้นที่บูรณาการการเรียนรู้ทุกมิติ เช่น ด้านการศึกษา การท่องเที่ยว การเป็นผู้ประกอบการ เป็นต้น ได้เป็นแนวทางของการเรียนรู้และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวทางวิถีทางพุทธศาสนาให้อำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญให้กับสังคมไทยมาโดยตลอด หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็น

เครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดจากทุนทางสังคมสามารถเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับสังคมไทยได้ ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนายังเป็นต้นทุนทางสังคม (Social capitals) ที่สำคัญของสังคมไทยโดยเฉพาะการเรียนรู้และเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนควรมีการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์และการเสริมศักยภาพให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป คณะผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการถอดบทเรียน (Lessons learned) และควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management) เพื่อเชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

References

- Charoenlak, N. (2023). Education and Community Development for Sustainability: The Continuation of The Loy Krathong Tradition of Berk Phrai Sub-District, Chom Bueng District, Ratchaburi Province. *Journal of MCU Nakhondhat*, 10(8), 30-42.
- Krudnak, N., Sunyamo, T., Nilkote, R., Rueangsri, W. & Visessapa, P. (2022). Ethnic Identity Under Neo-Liberalism Economy and Promotion of Learninglifelong of Tai Dam Community, Khao Yoi District, Phetchaburi Province. *Journal of Social Science Development*, 5(2), 79-98.
- Nilkote, R. & Charoenlak, N. (2022). Community Well-being Development through Community Context-based Applications: A Case Study of the Thai Songdam Dance in Ban Don Thong, Don Khoi, Kamphaeng Saen, Nakhon Pathom. *Journal of Cultural*, 5(2), 94-110.
- Office of the Secretariat of the Education Council. (2017). National Education Plan 2017-2032. Chili Wan Graphic Company Limited.
- Office of the Secretariat of the Education Council. (2018). Thai Study Report 2018. Prikwan Graphic Company Limited.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2021). Education to develop civilization to be called Siam Samtri, Study 3, Development 4 (9th ed.). Pim Suay Company Limited.
- Suphanburi Provincial Education Office. (2023). Suphanburi Provincial Education Development Plan, 5-year period (2023-2027). Policy and Planning Group Suphanburi Provincial Education Office.
- Suphanburi Provincial Office. (2023). Suphanburi Provincial Development Plan (2023-2027). Provincial Development Office.
- Tansiri, W. (1999). Explanation of the National Education Act 1999. Winyuchon.
- Wat Pa Lelaik Worawihan. (2014). Report on the performance of the Buddhist monks (Saing Sirintaro, Ph.D. 8 Honorary Ph.D.) Advisor to the Primate Region 14 Abbot of Wat Pa Lelaik Worawihan. Wat Pa Lelaik Worawihan.
- Wisthawet, W. & Wannapok, S. (2001). Buddhism. Wattana Panich Publishing House.
- Yakaew, C., Khwunma, K., Gowithayakorn, T., Namwong, P., & Tongsaard, K. (2023). The Development of a Set of Learning Experiences for Local Wisdom in Historic Sites and Important People to Promote the Child Development in Suphan Buri Province. *Journal of Multidisciplinary in Social Sciences*, 15(3), 52-61.